

Plovstrup.

Af H. Jessen Hansen.

(Hans Jessen Hansen er født i Plovstrup, Jernved Sogn, ^{20/9} 1860. Straks efter Konfirmationen fik han Ansættelse som Skriver paa Herredskontoret i Ribe. Nogle Vintre var han Lærer i Plovstrup, senere Huslærer paa Knudsbølgaard og Lærer i Aalborg, hvorfra han tog til København for at uddanne sig paa Polyteknisk Lærestanstalt. Efter at have taget Eksamen virkede han først som Ingeniør paa Steins Laboratorium, men blev fra 1. Januar 1892 ansat som Assistent paa Gl. Carlsberg Laboratorium. Samme Aar blev han gift med Marie Busch. 1930 tog han sin Afsked og døde i København ^{20/3} 1934.

Hele sit Liv bevarede han en usvækket Interesse for og dyb Kærlighed til sin Slægt og Barndomsby. Ved en bestemt Lejlighed udtalte han: »Der er ingen Steder, jeg hellere vil bo end i Plovstrup«. Og saa vidt det stod i hans Magt, søgte han dertil hvert eneste Aar. Slægtens dybe Rødder i Plovstrups Jord bandt ham. Dette Forhold fik ham til at udføre et indgaaende Arbejde med denne Landsbys Historie. Han blev opfordret til at skrive noget til »Jernvedbogen«, som dengang var under Forberedelse. Han skrev da om Oldtidens Plovstrup, om Sorteplov, Erik Emunes Drabsmand, som Sagnet paastaar har boet her, behandlede Middelalderens spredte Oplysninger om Byen og dens senere Historie ved Hjælp af Matriklerne og Udskiftningen for at slutte med en fyldig Skildring af Byen og dens Beboere paa Grundlag af Barndomserindringer fra Tiden omkring 1870. Da Arbejdet var færdigt, var det blevet saa omfattende, at man fandt, det vilde sprænge Jernvedbogens Rammer. Det blev da ikke medtaget. Jessen Hansen renskrev Manuskriptet i 2 Eksemplarer. Det ene skænkede han Det kongelige Bibliotek, det andet fik en Søstersøn, der er bosat i Norge, mens det første Udkast blev overladt Søsteren, Fru Kjerstine Aalling, Plovstrup, der har givet Historisk

Samfund Lov til at benytte det. Det følgende er da visse Afsnit af Manuskriptet med ubetydelige Ændringer og Forkortelser ved Redaktionen.

Om Plovstrup henvises iøvrigt til »Jernved Sogns Historie« I—II ved flere Jernvedboere og H. Duborg og P. Nygaard.)

Udskiftningen i 1785.

Ved Hjælp af de gamle Matrikler, navnlig Matriklen 1688, kan man danne sig en ret klar Forestilling om vore Landsbyer i gammel Tid. Henved 100 Aar frem i Tiden naar vi til de store Landboreformers Tid. Det Plovstrup, vi da finder, er ikke saa lidt forskelligt fra det i 1688. Ikke just at Befolkningen er blevet saa meget talrigere, fra 10 Familier i 1688 er den vokset til 12 eller 13 nu. Men medens der den Gang kun var tre Gaarde med to eller tre Familier i hver Gaard, og tre Huse, saa er der nu 8 Gaarde med hver sin Familie og 4 eller 5 Huse. At Tilvæksten i Gaardenes Tal ikke bare skyldes en Deling viser sig derved, at Vangenes Tal nu er blevet fordoblet, i Stedet for 10 i 1688 er der 20 i 1784. Man kunde tænke sig, at ogsaa denne Fordobling skyldes en Deling, men selv om maaske nogle af Vangene kan være bleven delt, saa tyder dog Beliggenheden af nogle af de ny paa, at de betegner en Tilvækst i den dyrkede Jord. Fra 1784 har vi nemlig bevaret et Kort, det originale Udskiftningskort, om end i stærkt medtaget Skikkelse. Dette viser baade den gamle Inddeling med alle Agrene og alle Navnene og den ny med hver Gaards Tilliggende. Og man ser, at de Vange, der nævnes i 1668, alle ligger som en Krans eller Stribe og danner en Vinkel langs med Bækken og Aaen, der danner Grænser mod Vest og Syd, medens flere af de ny tilkomne Vange ligger inden i

denne Vinkel, øst og nord for de gamle. Dette synes mig at tyde paa, at de er en ny Erobring fra Heden.

I min Barndom fandtes der hjemme et gammelt Dokument fra den Tid. Nu er det vel forsvundet; men jeg har fundet en Afskrift af det i Matrikelsarkivet. Det var Udskiftningsforretningen. Den viser, at da Bymændene havde vedtaget Udskiftningen, fik Husmændene travlt for at hævde deres Rettigheder; de sendte da følgende Skrivelse til Stiftamtmanden:

»Da Ploustrup Mænd agter nu udi denne Foraar at faa deres Land der til Byen udskiftet, saa indflyer vi fattige Huusmænd til Deres Høy Velbaarenhed og underdanigst beder, vi maatte nyde samme Rettighed til vores Huse ligesom forhen, paa det vi med vores Hustruer og Børn kunde ernære os, med at faa Føde og Græsning til vores Creaturer, ligesom vi have haft det forhen, nemlig: enhver af os har havt 2 Køer og 4 Faar paa Byens Forte, Gade og Fædrift, en Svin paa Gad Jorden samt fornøden Brændsel af Tørv og Klyne Jord. Lyng til al fornøden Brug, Leer til vore Huses Fornødenhed, saavel som og Sadder Grøft til vores fornøden Brug til Digers Vedligeholdelse. For dette ialt haver vi 3 hver betalt aarlig til Byen 2 Mark danske, nemlig Søren Andersen, Jens Pedersens Enke og Niels Christensens Enke; Willads Hansen, som er den 4. Husmand haver intet givet, formedelst det alle Tider haver været en Leie Grund. Vi recommenderer os i alt dette til Deres Høyvelbaarenheds store Bevaagenheds Naade og Godhed for os fattige Husmænd og venter herpaa naadigst og gunstigst Resolution, som tilbedes underdanigst af Søren Andersen. Niels Christensens Enke. Willads Hansen. Jens Pedersens Enke. Ploustrup den 9de Martij 1785.«

Herpaa erklærede »Vi samtlig Ploustrup Byemænd: Eftet hans kongelige Mayets allernaadigste Forordning

STENERUP MARK

ERN

TOFT MARK

VED

LUNDS

MARK

Lods Ejerne og Beboeres
N^o Navne og Hartkom

1. Hans Nielsen	1. Jens Hansen
2. Niels Nielsen	2. Hans Hansens
3. Herman May	3. Niels Nielsen
4. Nils Krage	4. Herman May
5. Peter Nielsen	5. Nils Krage
6. Ferkil Jensen	6. Peter Nielsen
7. Jens Jensen	7. Ferkil Jensen
8. Morten Hansen	8. Jens Jensen

EGES

TO BEL

BERGS

MARK

CARL
RUPBYE

KONGE

AAEN

HERR
RIVEDSOGN

1771

1771

og deres Fæstebrevs Lydelse nægtes dem ikke noget af det, som dem med Rette kan tilkomme.«

Det første Aastedsmøde blev afholdt den 1. Sept. 1785, efter at Landinspektør Bie fra Fredericia var færdig med sine Opmaalinger og Beregninger. Da det meste af Byen hørte under Nielsbygaard maatte Proprietær Wass som største Lodsejer besøge Indkaldelsen forkyndt. De øvrige Lodsejere var Ribe Hospital og Hans Madsen i Tobøl. Ved Mødet enedes man da om følgende Plan:

a. Agermarken.

Nr. 1 paa Kortet, Jens Hansen, hans Lods syndre Ende begynder fra Vadstedet til det sydlige Hjørne af Terkel Jensens Toft, iøvrigt gaar Lodden i Nør ved den vestre Side af Agermarken, og i Henseende til dens Bredde ved Byen tager den sin Begyndelse i Skællet imellem hans egen og Hans Hansens nordre Tofter.

Nr. 2. Hans Hansen bekvemmede sig til med hans Husbondes Proprietær Wass' Samtykke for at lette Udskiftningen at udflytte sin Gaard og tage sin Lod østligst i den østre Mark ind til Taabøl Mærkeskel.

Nr. 7. Jes Jensen.

Nr. 8. Morten Hansen.

Nr. 6. Terkel Jensen. Alle tre Hospitals Bønder.

Disse følger med deres Lodder i anført Orden næst østen for Nr. 1; men skulle Morten Hansen ikke faa nok til sin Lod uden at tillægge noget af Vesterholsgaver, i hvilket Fald den vilde blive alt for lang og smal, vil hans Lod blive ham at tillægge næst efter Nr. 1, og hvorpaa da først kommer til at følge Nr. 7 Jes Jensen.

Nr. 3. Niels Madsen med øvrige under Nielsbygaard henhørende Bønder tager derpaa deres Lodder een efter anden af den øvrige Agermark.

b. Maden deles saaledes:

Det vestligste og sydligste Stykke deles mellem Nr. 7 og 8, og det øvrige deles imellem Nr. 6 og Nr. 3, alt efter Taxationen i Vederlag for Grønningen i Heden.

c. Engene.

Nr. 1. Jens Hansen fra Nør, syd paa til Vadstedet, og det øvrige, som han maatte mangle, sønden for Vadstedet, som støder til hans egen Egesborgs Mark. Derfra til øster følger Nielsbygaards Englodder, dog saaledes, at Hans Hansen, som udflytter, tager sin hele Anpart af Engene nærmest Taabøl Mark, hvorefter de tre Hospitalsbønder tager deres Anpart af Aae Engene vesten bemeldte Udflytter og østen de øvrige Nielsbygaards Bønder, og af disse tre Hospitals Bønder tager først Morten Hansen, dernæst Jes Jensen og til nærmest Nielsbygaards Bønder Terkel Jensen.

d. Heden.

I Anledning af Hedens Udskiftning fremkom 3 af Nielsbygaards Bønder, Herman Madsen, Niels Madsen og Niels Jørgensen med Paastand, at det saakaldede Engsiig Mark, som en særskilt denem tilhørende Ejendom, ikke burde indgaa under den øvrige Bys Hede til Udskiftning, men dennem forlods tildeles, hvilken Paastand ikke fandt Hospitalets Bønders og Jens Hansens Samtykke, beraabende sig paa, at bemeldte Stykke Hede havde været benyttet af dem til Græsning tillige med hele Byen og benævnte 3 Hospitals (Skrivefejl for Nielsbygaards) Bønder aleneste fremfor dem havt Ret til Tørveskæret derpaa. Efter at denne Tvistighed var taget i nærmere Overvejelse imellem Lodsejerne, blev vedtaget af dem, at Nielsbygaards 3 førstbenævnte Bønder skulde forlods tildeles de $\frac{2}{3}$ af bemeldte omtvistede Stykke Hede, men den øvrige Trediedel at deles imellem samtlige Byens Gaardmænd med mindre, at Proprietær Wass med usvækkelige Dokumenter inden 14 Dage kan godtgøre hans Bønders Paastand, i hvilket Fald det følger af sig selv, at hans Bønders Paastand som meldt finder Fremgang. Stoer Mosen forbliver fremdeles til Klyne Grøft og til den Ende deles i 3 Dele, nemlig til Hospitals Bønder vestligst, Jens Hansen i Midten og Nielsbygaards Bønder østligst.

Istedenfor den Græsningsret, hvortil Husmændene tilforn til deres Høvder har været berettiget paa Byens fælles Græsning og videre imod hver at betale 2 Mark danske Mikkels Aften (fra hvilken Afgift dog Villads Hansen og Morten Hansen har været fritagne) bleve dem paa Grund af Forordningen bestemt et Stykke af Byens Fælles Hede fra Engene ved Kiær Moese til Sønder 60 Tdr. Land, som for det første bliver mellem dem i Fællig til

Græsning, Tørveskær og videre Brug imod den hidtil svarende Afgift. Af den Hede, som ligger imellem Tøgers Toft og Friis Kiær, som paa Kortet er betegnet Nr. 5, udtages 5 Td. Land til Lergraven til fælles Brug for Byens Beboere, Gaard- og Husmænd, hvilke 3 Td. Land godtgøres den Beboer, i hvis Lod de falder, hvorimod han giver Byens Beboer fri Adgang til samme Lergrave. Den Hede, som falder imellem Agerlodderne, beholder de, i hvis Lodder samme falder, og decourteres dets Beløb i den øvrige dem tilkommende Hede. For de nordre Agerlodder sættes et Hovedskæl for de nordre Enge til Kiær Moese.

Imellem disse 2 Hovedskæl bliver fra Vester af først Jens Hansen tildelt sin Hedelod. Dernæst de 3 Hospitalsbønder, eftersom de ligger i Agerlandet med deres Lodder. Det øvrige tildeles Nielsbygaards Bønder. Ved Jens Hansens Hedelod erindres, at samme Lod bliver smallest i den sydlige Ende, for des mindre at indtage af Holsbeks Eng.

Norden for det Hovedskæl for de nordre Enge falder først Hospitalsbønderne fra Vest af, for saa vidt de mangler af Kiær Enge, og de ikke i deres Hedelod har faaet, i samme Tur som de i Agerlandet og Heden har bekommet deres Lodder. Det øvrige af Kæringene tilfalder Nielsbygaards Bønder.

De fornødne Veje bliver saa beqvem muligt ved Land-Inspecteuren afstukne. Jordbrugerne beholder deres Jord til anden Kærvg Rugs Udbrug. Det forstaar sig selv, at de som saar i andres Jord, giver derfor Vederlag i Græsningen, indtil Fællesskabet som meldt ophører. Til Hjælp til Hans Hansens Bygnings Udflyttelse bliver de øvrige Gaardmænd ham behjælpelig med fornøden Kørsel, og desforuden to Ægter efter Tømmer hver paa en Dags Rejse samt 6 Gangdage af Gaard- og Husmænd med Haandarbejde, hvilken Udflytning skete i Haab om allernaadigst Bygningshjælp.«

Det synes mig, at dette Dokument besidder en forunderlig Friskhed, som minder om en Foraarsdag, og det var jo ogsaa en Vaartid, det indvarslede, selv om maaske den første Tid især af det 19. Aarhundrede vel nok var en ret barsk Vaartid.

Vi vil nu se paa, hvad Kortet kan fortælle os, og det er en hel Del. Det bærer Indskriften: »Maalt udi Aaret 1784 af L. Astrup, Kongelig Landmaaler«, og er et overmaade smukt og dertil et fortrinligt Arbejde,

hvad der fremgaar af, at det blev maalt efter i 1820 og befundet rigtigt, saa det blev benyttet som Grundlag for den senere nye Matrikel. Paa den Kopi, som Matrikels Arkivet besidder, men som ikke er nær saa smuk, og som ikke indeholder den gamle Inddeling, men kun den nye, er til ovenstaaende føjet »og Indeelt udi Aaret 1785 af Landinspecteur Bie«.

Det viser os først Navnene paa de forskellige Vange og deres Beliggenhed. Den i Aastedsforretningen nævnte, omstridte Hedelod »Engesigs Mark« er det nordvestlige Hjørne af Byens Tilliggende. Syd derfor kommer saa »Skarredslund«, og idet vi derpaa følger Bækken, der gør Skel imod Lund, syd paa, har vi »NørreAgre« omtrent ned til, hvor Møllen nu ligger; sønden derfor ned til Sognevejen (den gamle) ligger »SejeAgre«. Vest for deres sydlige Del, altsaa hørende til Lund, ligger »Egesberrigs Mark«. I Bymarkens sydvestlige Hjørne, vest for Bækken og Gavlhøj ligger »Toftagre« og »Wang«. Øst for »Wang« ligger de 4 af Gaardene, og øst for dem kommer saa langs Aaen »PlovshøjsAgre«, øst herfor omkring Frishøj »FriisBløkker«, og nord for dem, stødende til PlovshøjsAgre mod Vest, »StagAgre«, østen for disse to »FriishøjAgre«, og øst for dem igen »Toe HøjAgre« omkring den nu saa godt som helt udpløjede Toe Høj. Nord for Plovshøjsagres østlige Del var »HeedeAgre«, der mod Øst grænsede til »Sorte Højs Agre«, i hvis sydvestlige Hjørne Sortehøj ligger. Østen for Sortehøjsagre laa nordre »Toe Højs Agre«, hvis Grænse mod Øst var den nu forsvundne Lille Marens Høj paa Matr. Nr. 10s Mark lidt nord for Sognevejen. Østen for nordre Toe Høj og Toe Højs Agre ligger »Lille Marens Agre« og østen for dem igen op imod Tobøl Skel »Markskjels Agre« og syd for dem »RiisBløkker« omkring Rishøj.

Et Stykke, der ikke er under Plov, betegnes paa Kortet som »Gaden« og ligger omkring den nuværende »Foerbrow«. Det synes nærmest at være det samme som i Aastedsforretningen betegnes »Maden«.

Nord herfor og øst for Nøragre ligger »Wester« og »Øster Bjerre«, dog er Navnene Øst og Vest vist ombyttet ved en Skrivefejl paa Kortet. Nord for disse ligger »Vester« og »Østerholsgaver«. Det er her mærkeligt at se den Navneforandring, der er foregaaet siden 1688, da disse Vange jo aabenbart er dem, der dengang hed »Vester og Østerhadsschouer«. Desuden findes paa Kortet Navnene »Thøgerstoft«, der endnu lever; og øst derfor op til Tobøl Skel »Friis Kiær«, det lave nord for Markskels Agre, samt »Elkjær Mose« for Mosen vest for Ris Blokker.

Af disse Vange var Agermarken fordelt mellem de 8 Gaarde paa samme Maade som i 1688 og Engene ligeledes i en Uendelighed af Smaastykker. Dette blev der nu gjort en Ende paa, idet hver Gaard og Husmand fik sit Stykke Agerland, sit Stykke Hede og sit Stykke Eng paa eet Sted, saaledes som det i Udskiftningsforretningen er gjort Rede for.

Ved den ny Inddeling blev derefter de nævnte Vange i det væsentlige fordelt som følger: Skarredslund, Nøragre og Sejagre er tilfaldne Nr. 1 og Nr. 8. Toftagre er delt mellem 1, 4 og 5. Markskjelsagre og Risblokker har Nr. 2 faaet. Hedeagre, Sortehøjsagre, Nordre Toehøjsagre og en Del af Vester Bjerre udgjorde Nr. 3. Wang, Plovshøjsagre, Stagagre, Fris Blokker, Frishøjsagre og Tohøjsagre er delt mellem Nr. 4 og 5. Nr. 6 fik Øster Holsgaver og en Del af Vester Bjerre, medens Øster Bjerre og Vester Holsgaver tilfaldt Nr. 7.

Lille Marens Agre er tilfalden 3 af Husmændene. De øvrige Husmænd har da, saa vidt det kan skønnes, ikke faaet noget af Agermarken, men har maattet

nøjes med Udlodder i den nordlige og østlige Del af Heden. Saaledes synes de nuværende Matr. Nr. 9 — 15 at have eksisteret allerede da.

Dernæst ser man paa det gamle Kort følgende Forægtelse over Byens Gaardmænd: Nr. 1. Jens Hansen (Lodsejer Hans Madsen i Tobøl). Nr. 2. Hans Hansen (Lodsejer Hr. Wass til Nielsbygaard). Nr. 3. Niels Madsen (do). Nr. 4. Herman Madsen (do). Nr. 5. Niels Jørgensen (do). Nr. 6. Terkild Jensen (Lodsejer Ribe Hospital). Nr. 7. Jens Jensen (do). Nr. 8. Morten Hansen (do).

Af disse Mænd er Herman Madsen min Mormors Farfar og Morten Hansen min Farfars Morfar. Mine Søskende og jeg har derfor, da alle de mellemliggende Led, nemlig min Mor, Mormor og Mormorsfar og min Far, Farfar og Farfars Mor er fødte, har levet og er døde i Plovstrup, dybere Rødder i Plovstrups Jord end nogen anden nulevende. Dette er da min Adkomst til at skrive dette ud over den, Indholdet maatte kunne give mig.

— — —

Som det ses af den ovenfor meddelte Indskrift paa Udstykningskortet, var der i 1784 ingen af Plovstrups Bønder, der var Selvejere. Imidlertid solgte Wass kort efter det meste af sit Bøndergods, og heriblandt sikkert Godset i Plovstrup; thi jeg har aldrig, hverken af min Bedstemoder, der kom til Byen i 1828 og levede i 10 Aar sammen med sin Svigermoder, der var født i Plovstrup 1766, eller af andre gamle hørt mindste Hentydning til Hoveri fra Plovstrup.

Derimod talte Bedstemoder flere Gange med temmelig stor Bitterhed om det Slid, der var bleven dem paalagt ved Anlægget af Landevejen fra Kolding til Ribe. Efter hvad hun fortalte, maa dette Anlæg væsentlig være blevet udført af Egnens Folk som et dem

paalagt Pligtarbejde, der aabentbart for mange har været trykkende nok.

Den eneste Historie, jeg har hørt, hvori Hoveriet mindes, var følgende, som Fader fortalte: En Mand fra Stenderup, der gjorde How' til Nielsby, var en Dag gaaet derom for at aflevere noget Garn, han eller hans Kone havde spundet («Howspind»). Det var Skik, at saadanne Bønder blev skænkede med en Dram i Borgestuen, naar de kom med deres Arbejde. Saaledes ogsaa denne. Da han havde drukket sin Dram, kunde han ikke noksom rose den: »Hwem der indda ku' fo saae'n en Dram hwær Daw til si Meldmad! Men aak Guj! De' wor jo et for en sølle Buend; men han vild indda sej hweranden heller hwertridde Daw, ja baar indda hwær Søndda, men aak nej et en Gaang de wor te o tænk o«. Al den Lovtale stod Herremanden ubemærket og hørte paa i Stuen ved Siden af. Da Bonden var gaaet, sagde han til Pigen, at naar den Mand kom igen, skulde han sendes ind til ham selv (Herremanden). Det skete som befalet. Næste Gang Bonden kom med Spind, blev han vist ind til Herremanden, og denne skænkede ham nu en Snaps af sin egen Flaske og ventede derefter en endnu varmere Lovtale end forrige Gang. Men Bonden drak Snapsen og sagde Tak for Skænken, men ellers intet. Saa kunde Herremanden ikke dy sig længere, men sagde: »Siist Gaang do wor her, fæk do en Dram ind i e Borrestow, o den rost do da saa møj grow. Hufor ros do saa et' denhær? Den er da bejer«. — »Denhær trænger missæl et te'et«, svarede Bonden.

Matriklen af 1844.

Var der med Udstykningen i 1784 ikke forbundet noget Skattehensyn, saa kom dette saa meget stærkere

frem senere, og omkring 1820 begyndtes Forberedelse til en ny Skyldsætning af hele Landets Jord. Disse var meget omhyggelige og meget langvarige, saa den ny Matrikel først blev færdig i 1844. I Matrikulsarkivets Sogneprotokol, der for Plovstrups Vedkommende maa være affattet før 1828, findes følgende Fortegnelse over Byens Ejendomme og deres Ejere:

Matr. Nr.	1	(Kortets Nr. 4 og 5)	Peder Jensen.
	2	(» » 1)	Lars Haagensen.
	3	(» » 6)	Hans Hansen.
	4	(» » 2)	Clemmen Sørensen.
	5	(» » 7)	Hans Jessen.
	6	(Del af » 3)	Hans Henrichsen.
	7	(Kortets Nr. 8)	Anders Mortensen.
	8	(Del af » 3)	Hans Andersen.
	9		Jens Pedersen.
	10		Andreas Eskildsen.
	11	(Del af » 3)	Jens Pedersen senior.
	12		Mads Pedersen.
	13		Peder Hansen.
	14		Hans Lassen.
	15		Frederik Mixen.
	16, 17 og 18	Englodder i Byens nordøstlige Hjørne, hvis Ejere bor i Føvling Sogn.	
	19 og 20	Moselodder fælles for flere.	
	21	Husmændenes fælles Hedelod.	

Ved denne Lejlighed fandtes Byens samlede Areal at være 1020 Td. Land, og det samlede Hartkorn fastsattes til 33 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1½ Album.

Byen og Byens Folk.

Af de 8 Gaarde, som det gamle Bykort viser, var Nr. 1 den anseligste paa den Tid, her skal fortælles om. Den ejedes da af Laust Hagen Jensen, hvis Fader, Jens Sørensen, født i Villebøl, havde giftet sig

til den med Mette Lene og i 1854 og følgende Aar flyttet den fra sin gamle Plads østen for det nuværende Bomhus op, hvor den endnu ligger med i det væsentlige de Bygninger, Jens Sørensen rejste.

Den gamle Jens Sørensen har jeg, saa vidt jeg mindes, kun set en Gang; hvorfra jeg har bevaret Indtrykket af en venlig gammel Mand med snævre Ærmer, ikke Skjortærmer, i sin Undertroje. Mette Lene derimod husker jeg som en smuk og livlig gammel Kone, der havde »en sølle Bien«, som endda nok ikke var saa meget sølle, som vi siden skal faa at høre. Hun havde, efter hvad hendes Sønesøn, Hans, har fortalt, været den første i Plovstrup, der fik en Paraply. Men hun turde i lang Tid ikke bruge den af Hensyn til Folkesakken. Fra hendes Ungdom fortaltes, hvorledes Forældrene, de »gammel Laust Haagens«, engang havde sendt hende til det 4 Mil borte liggende Store Andst med en Ko, der skulde leveres til nogen Slægt der; fordi der samme Dags Aften skulde være »Leegs« i Byen, hvor der kom en Karl, som hun, men ikke Forældrene, var glad ved. Forældrene havde jo ment, at hun skulde blive borte Natten over. Men Mette Lene var af en anden Mening. Da hun havde afleveret Koen, vendte hun straks hjem, kom tidsnok til at være med, da Dansen begyndte, og holdt ud til den lyse Morgen.

Hun sad altid med sin Rok og spandt i den ene Ende af den store tre Fags Dagligstue og blev vistnok i Almindelighed holdt vedlige med »Tøjer« af en eller anden af Pigerne. Hun havde altid det smukke stivede »Hovedtøj« paa, som alle hendes jævnaldrende brugte i hvert Fald, naar de skulde pyntes lidt. Hun skrev en Aften sit Navn med Kridt paa Bordet for os, for at vise os, at hun kunde skrive, og hun skrev det med saa faste og smukke Træk og Bogstaver, at

utvivlsomt ingen af de tilstedeværende yngre kunde have gjort det kønnere eller bedre. I det hele har jeg tit undret mig over saa god Skoleundervisningen i den lille By maa have været, baade naar jeg tænker paa hendes Skrift og mine Forældres, som jo var et Slægtled yngre. Vinterskoleordningen er aabenbart ikke at foragte. At hun var en livlig Kone, og at Benet ikke var saa meget »sølle«, det saa vi ved Jacob Rasks og Elises Bryllup i 1876, da hun og Jacobs Moder, Karen Rask, der i hvert Fald var en Del yngre, dansede »Ril« med Steffen Jensen, og hendes Søn, Laust Hagen, opmuntrede Karen Rask med de Ord: »Gi jer et, Kaaren, gi jer et! I skal da hows, te Mette Lene haar e sølle Bien«. Dette maa have været kort før Mette Lenes Død, som jeg iøvrigt ikke mindes noget om.

Hendes Søn, Laust Hagen Jensen, var en smuk og statelig Mand, men lidt tunghør. Han gik altid med store Bomuldstotter i Ørene og harkede og spyttede meget. Han var en meget virksom Mand, der aldrig syntes at kunne faa Jord nok. Han købte det ene Stykke efter det andet, og han drev ikke lidt Kreaturhandel. Han kom i den Anledning meget til Markeder, hvor han, efter hvad man sagde, kunde drikke en Kaffeunsch, den Tids Yndlingsdrik for de fleste Mænd, med alle de Kendinge, han traf, uden nogensinde selv at blive beruset. Jeg mindes aldrig at have set ham svirende. Han byggede Møllen sidst i Tredserne og samtidig paa egen Bekostning Broen over Kongeaaen med tilhørende Vej paa begge Sider, vel nok for at skaffe mer Søgning til Møllen. Dennes væsentligste Indtægt bestod af »Told«kornet, der betales for Malingen, og for at faa dette Korn omsat holdt han en Mængde Svin. Saa mange, at hans Moder en Gang bemærkede: »Vi haar sku ow for manne

Swyn, Laust«. Hvortil Laust blot svarede: »En skal ha for manne Swyn, Muer«. Hans Foretagender var dog næppe alle lige rentable; thi da han pludselig døde en tidlig Foraarsnat 1877, viste de økonomiske Forhold sig langt fra saa gode, som alle vistnok troede, de var.

Med Laustes Død gik det saaledes til: Han havde været en Tur med Toget vest paa og kørte hjem fra Gørding Station sent om Aftenen eller om Natten. Smeden, Peder Bruhn, var med, og Laust kørte ham hjem. Paa Hjemveien fra Smedens er han død. Om Morgenen fandt man Hestene staaende ved »e Foerbrow« med Vognen væltet. Den havde været oppe i Snedriverne ved Siden af Vejen, og der, hvor den var væltet, laa Laust død, hvor Vejen gaar i Syd og Nør fra Broen, men tæt oppe ved Vriddet. Hvad Dødsarsagen egentlig var, fik man vistnok ingen Klarhed over.

Hans Formueomstændigheder, der viste sig uventet daarlige, bidrog til, at hans Kone, Stinne Laust's, ca. 6 Uger efter tog sig selv af Dage ved at skære Halsen over med en Brødkniv i en Grotte ude i Haven. Den uventede Præsensation af en Veksel fik, efter hvad der fortaltes, Bægeret til at flyde over. Senere mentes det forøvrigt, at Vexlen var falsk. Den var nemlig udstedt til en da ret kendt Handelsmand, der siden kom i Tugthuset for Falsk.

Stinne, hendes Døbenavn var Birthe Christine Høyer, og hun var født i »e Brokjar«, var en lille, noget forvokset Kone med et overordentlig mildt og venligt Væsen. Hun sagde meget »lille Do« eller »lille Dej« til Folk, og nogle vilde beskylde hende for at være »saa møj skre«. Der er imidlertid ingen Grund til at tro, at ikke hendes venlige Væsen var ægte nok. Naar jeg nu mindes hende, forekommer det mig som om

en selv ret velstaaende Bondekones Lod i den Tid ikke var særlig misundelsesværdig. I hvert Fald ikke hendes. Men formodentlig havde hun det, som hun vilde have det. Gaarden var den Gang nybygget, smuk og statelig med sine 4 Længer og sit frit liggende Stuehus med den efter den Tids Lejlighed ualmindelig store og smukke, men ret nyanlagte Have, som nu er fuldstændig ødelagt, ved at Vejen er ført tværs igennem dem, og som tilligemed Gaarden i dens nuværende Skikkelse paa en trist Maade minder mig om Verdens Forkrænkelighed, hver Gang jeg ser den og mindes det, som var.

Trods Gaardens Nybyggethed og Rummelighed var den imidlertid mærkelig upraktisk indrettet, eller blev i hvert Fald højst upraktisk benyttet. Et stort Køkken med Komfur blev saaledes aldrig brugt, men Stinne lavede al Maden til Gaardens og Møllens talrige Befolkning over aaben Ild i Gryder, der hang i en »Kjelske« i den aabne Skorsten i Bryggerset, foran hvilken Skorsten Stinne sikkert har tilbragt en stor Del af sin Tid. Naar saa Maden var færdig, skulde den bæres igennem Sovekamret ind i Dagligstuen, hvor der altid spistes. Og Sovekamret var i Forhold til Husets Størrelse mærkværdig lille, lige netop med Plads til den store Himmelseng, hvori Laust og Stinne laa, og to mindre, en til Mette Lene og en til de to Dreng, og saa med en Gang fra Bryggersdøren i den ene Ende til Dagligstuedøren i den anden med en Sidegren ind til det lille Spisekammer bagved, som ikke havde anden Indgang, og hvor Stinne tilbragte en stor Del af den Tid, hun ikke tilbragte foran Skorstenen, med at smøre Mellemmader til de mange Folk.

Uagtet denne taabelige Benyttelse af Pladsen i »Sals« staar nogle af dens Rum, og da især den store Dagligstue, endnu den Dag i Dag for mig som et

Mønster paa landlig Hygge. Naar man kom ind ad Døren fra det tidligere nævnte, ubenyttede og tomme Køkken; havde man den store Bilæggerovn paa venstre Haand og det smukke gamle Bornholmerur, skønt nogen Bornholmer var det ikke, paa højre. Lige for stod det lange Bord, der strakte sig forbi to Fag Vinduer med en Bænk med udstoppet Lædersæde og Ryg bagved under Vinduerne og for Enden, og en løs Bænk forved. Ved den højre Endevæg (fra Indgangsdøren) ved den indvendige Side af Sovekammerdøren stod et smukt Egetræsskatol, og ved Siden af Klokkuset hang en Violin, som dog ingen nu spillede paa. At Laust i sine yngre Dage havde brugt den noget, blev jeg overbevist om, da jeg en Aften ved et Gilde saa ham og Sognefogden (P. Mortensen) tage Violinen fra Spillemanden og prøve, hvem der kunde bedst. Til venstre førte en Dobbeldør ud til den egentlige Forstue, der aldrig brugtes som saadan, men havde en Hoveddør ud til Haven. I Krogen ved Dobbeldøren sad Mette Lene altid med sin Rok. Gulvet var hvidskuret og strøet med Sand.

Her var det altid fornøjeligt at komme. Enten man faldt ind, naar alle Gaardens Folk var samlede ved Middags eller Aftensmaden med Laust for Bordenden og den mandlige Besætning efter Rang bag ved Bordet under Vinduerne, den kvindelige og Drengene paa Skammelen foran. Eller man kom der en Vinteraften eller en Helligdags Eftermiddag, hvor den fornemste for ikke at sige den eneste Tidsfordriv var Kort eller Skakspil; men hvor der ikke var den mindste Standsforskell at mærke. Man kunde godt træffe Laust selvferde med Røgterdrengen ved en Trekort.

Alt dette fik ved Laust's uventede Død en brat Ende. Efter Forældrenes Død overtog de to Sønner, Jens Sørensen og Hans Gaarden; men Jens Sørensen,

der var lille af Vækst og tunghør, gik altid med Vat i Ørene ligesom sin Fader, døde allerede Aaret efter Forældrene af Tyfus, og Hans var nu ene tilbage. Han solgte ret snart Gaarden, gav sig til at læse og blev dansk Jurist; men levede kun til 1891, da han døde af Tuberkulose. Med sin lille Rest af Formuen stiftede han det Legat, der bærer hans Navn, og sørgede for, at det Monument over Familien blev rejst som nu staar paa Kirkegaarden, og som er tegnet af ingen ringere end Thorvald Bindesbøll.

Udskiftningskortets Nr. 2 (Matr. Nr. 4), der efter de gamles Sigende i sin Tid var den bedste af Byens Gaarde, var som omtalt ved Udstykningen flyttet fra sin Plads vestligst i Byen ved Siden af Nr. 1 om østligst i Byen, hvor de gamle Bygninger endnu staar vistnok ret uforandrede med »Ligporten« eller i hvert Tilfælde Spor af den i den østre Gavl. Men Ejendommen er nu kun svage Rester af fordums Herlighed. Kort før mine Erindringer begynder, maatte den daværende Ejer, Iver Clemmensen, gaa fra Gaarden og bygge sig et Hus paa den nordlige Ende af Marken. Vel nok den bedste Del af Marken »e Fæled«, og den største Del af Engen var købt af Laust Hagen, medens Hovedparcellen med Bygningerne, det første jeg kan huske, ejedes af Søren Andersen, der snart solgte til Thomas Andresen.

Thomas Andresen mindes jeg kun som en lang, mager og noget krumbøjet Mand. Hans Kone, Gitte, som overlevede ham i mange Aar, var efter eget Sigende »misæl osse kommen a Walstandsfolk«, vistnok fra Vejen eller deromkring. Hun var et ualmindeligt rask Kvindfolk med en høj, noget pibende Stemme og et særdeles rask Mundtøj, som hun bl. a. brugte til at forsyne største Parten af Byens Folk med Øgenavne, hvilket ikke bidrog til at gøre hende særlig

afholdt, især da nogle af dem langt fra var uvittige. Mellem hendes 7—8 aarige Plejesøn, Bertram, og den noget ældre Hans Hagen udspandt sig engang følgende Samtale. Bertram: »Vild do et gjenn dø, Hans?« Hans: »Nej; vild do de, Bertram?« — »Ja, for hær er jo et andt end Jammer o Skregg«.

Som de gamle sjunge, saa pippe de unge.

I den nordre Ende af den østre Længe, som nu er nedreven, boede Kaaren Clemmens, den tidligere Ejers Moder, og fik Aftægt. Hos hende var Sønnedatteren, Trinne, en lille skævhovedet Pige, som udmærkede sig ved at skulke fra Skolen saa meget som muligt, hvilket medførte, at hun en Gang fik Ris over Finngrene af Læreren, for øvrigt den eneste Gang dette Instrument blev brugt i Skolen i min Skoletid.

Oppe under Banken paa den nordlige Ende af Gaardens tidligere Mark boede som sagt Iver Clemmensen, Jywwer, som han almindelig kaldtes. Han var født 1825 som eneste Barn og arvede Gaarden efter sin Fader Clemmen Hansen, der dog var død, længe før jeg kan huske. Bedstemor fortalte, at da Clemmen laa paa sit Dødsleje, sagde han engang: »Jywwer, de æ skidt! Jywwer, de æ skidt! Han æ for godt wonn'!« (vant). Og den Spaadom viste sig at slaa ind. Der var ingen Driftighed i Jywwer, og hans første Kone var, efter hvad Folk sagde, noget flot anlagt. Imidlertid gik det endda, saalænge hun levede; thi hun kunde alligevel holde ham i Gang. Men da hun døde, og Jywwer blev gift anden Gang med Stinne, saa blev det rent elendigt, for var Jywwer ikke driftig, var hun det endnu mindre. Engang de skulde høste Boghvede, og det smaaregnede, Boghveden skulde altid høstes fugtig, derfor stod man i Almindelighed tidligt op og høstede i Duggen, eller altsaa som her, naar det smaaregnede, kom Stinne ud, hvor Jywwer

gik sammen med Folkene, og sagde paa sin langsomme Maade: »Do frys, Jywwer! I — ja, do frys! Kom do ind te mæ o lille Christian, o læ de anner saa go ve'et!« Om Jywwer fulgte denne Opfordring, ved jeg ikke, men det er rimeligt nok, efter som det gik. Men det syntes som hverken han eller Stinne tog sig Tilbagegangen videre nær. Hvad de egentlig levede af i den Tid, de boede deroppe under Banken, ved jeg knap, for Jorden blev absolut ikke passet. Jeg kan huske, at de havde en Hest, d.v.s. Helmis var det jo da, som stod ude paa Marken tøjret ved Hakkelsekisten. De maatte da ogsaa ret snart, vistnok omkring 1870, gaa fra denne Ejendom og fik saa bygget et lille teglhængt Hus, som nu er borte, igen paa den nordre Ende af Mtr. Nr. 11 i Heden. Her boede Jywwer og Stinne saa til deres Død og levede af tilfældigt Arbejde, bl. a. af at binde Bikuber, og hentede jo ogsaa en Kande Mælk imellem hos Naboerne, ligesom de fik lidt af den frie Fattigkasse o. l. Det egentlige Fattigvæsen slap de vistnok fri for. Men Jywwer syntes altid tilfreds, naar blot han kunde holde Ild i Piben; den maatte nødvendig være kold ret længe ad Gangen. Og kunde han komme til at »løs e Aw'visser«, han udtalte Ordet med Tonen paa den første Stavelse, var han især tilpas.

Han fortalte engang om, hvordan han skulde have sit Julebrændevin hjem i sine Velmagtsdage. I den Tid, altsaa før 1850, skulde Brændevinen helst købes »o e Søndersi« og saa smugles over Aaen. Ved denne Smuglerfærd var der det at bemærke; at da Straffen for Smugleri kun bestod i Varernes Konfiskation, saa tog man det ikke just saa nær, om det mislykkedes, men hvis man blev grebet med Smuglergods i en Baad, saa blev denne konfiskeret med, hvad der var betydeligt værre. Derfor bar man sig f. Eks. ad, naar det

gjaldt Brændevin, som Jywwer gjorde: Han trak et Reb igennem Aaen, gjorde det fast ved begge Ender, en paa hver Side, og gik saa til Kalvslund Kro og købte sine 16 Kander (32 Liter) Julebrændevin, som han fik i to 8-Kanders »Skeggemænd«, bar dem ned til Aaen for at binde dem i Enden af Rebet, der laa i Aaen, for saa siden ved passende Lejlighed at trække den igennem Vandet og bringe dem hjem. Men da Jywwer denne Gang kom med sine Skeggemænd til Rebet, saa stod Kontrolløren paa Nordsiden og sagde: »Ja, det er godt, Jywwer! No kan do bind'em i, saa skal a nok træk'em øwer«. Men nu mente Jywwer, at det kunde jo da vente, og han satte Skeggemændene paa Brinken, roede over Aaen og gik hjem. Han mente som saa, at der blev vel Raad til at narre Tolderen endnu, og da det var bleven mørkt, gik han ned til Aaen igen for at prøve. Han fik denne Gang lykkelig og vel Skeggemændene over, men saa hørte han nogen komme paa den frosne Jord. Han aner Uraad og begynder at løbe hjemad med de to Skeggemænd; men da den kommende hørte det, begyndte han at løbe efter. Jywwer, der mærkede, at han ikke kunde løbe fra vedkommende med den tunge Byrde, satte nu den ene Skeggemand, men saa haardt paa den frosne Jord, at den gik itu. »Skuld' a et haa'en, skuld' han da ekejer et!« sagde han, da han fortalte det. Men han mærkede snart, at han maatte sætte den anden paa samme Maade, naar han ikke vilde, at den skulde falde i Kontrollørens Hænder. Saaledes fik hverken Jywwer eller Tolderen Julebrændevin den Gang.

Nr. 3 var allerede først i Aarhundredet bleven skilt ad i det væsentlige i de tre Ejendomme, der nu har Matr. Nr. 6, 8 og 11. Bedstemoder fortalte, at den daværende Ejer ikke havde passet Gaarden, men været

doven, saa han, f. Eks. naar han var i »e Kjar« for at slaa Græs, i Stedet for at slaa lagde sig til at sove paa en høj Knold omtrent i Midten, som hun endnu paaviste under Navnet »Kristen Lauridsens Soveknud'«. Matr. Nr. 8 ligger endnu, hvor det gamle Nr. 3 vises paa Kortet, og jeg kunde tænke mig, at Brønden der norden for Huset, der saa vidt jeg husker, er — eller var — sat af Kampesten, er det ældste Bygværk i Plovstrup, næst efter Kæmpehøjene, og at der har været øst Vand af den i Aarhundreder. Dette Sted ejedes i den Tid her fortælles om af Thue Sørensen, der var født i Bork, men gift med Datteren af den tidligere Ejer, »e gammel Smej«, Søren Frederiksen, der fik Aftægt sammen med sin anden Kone Maren.

»E gammel Smej«, som vi altid kaldte ham til Forskel ikke fra »e ung' Smej«, men fra »e ny Smej«, var indfødt Plovstrupper. Hans første Kone hed Ane Marie, men var død, før jeg kan huske. Hun døde af Tyfus, og den Tid var det slemt at faa en saadan Sygdom i Huset. Derom har gamle Søren fortalt. Huset var spærret for alle fremmede, ingen turde komme der, og kun en anden Kone havde han til Hjælp. Lægen var der flere Gange, mens Konen laa syg, og en Dag han kom, var Søren ogsaa daarlig. Doktoren ordinerede ham i Seng og et Brækmiddel, hvoraf han skulde tage en Spiseskefuld hver tredie Kvarter. Da det kom med Vognen, der havde kørt Lægen hjem, bragte Konen, der gik til Haande, Flasken ind til Søren og spurgte, om hun skulde komme med en Ske. »Nej«, sagde Søren, »de ka a nok træff'«, og han fortalte videre: »Der wor wol som en Pæl i e Flask, a saat e Finger ve e Triddepart, o draak de; da der wor gawen trej Kutier te, saa tow a den anden Triddepart, o om ander trej Kutier den tridde, o saa tændt a, nær der no er gawen trej Kutier te, saa ska do wol

brækk' dej. Men dær gek trej Kutier, o a kaam et te o brækk' mæ. Saa tændt a, da haar do aald di Daww kund' brækket dej, nær do pot en Finger i e Hals, o saa rovt a o e Kuen, te hun skuld komm' mæ en Spand. Da den kaam, saa jawet a en Finger i e Hals, o saa kaam et aalsammel ad jen Gaang. O e Daw atter wor a opp o o e Bien. E anden Daw kaam e Dogter igjen, o a wor ud o tej imued ham. Han spur' ad, hudden de wor gawen, o a fortold' ham de hiele. Saa saa' han: »Gud Fader bevare mig, det kunde have slaet enhver anden ihjel«. Men a fæk e Sygend brækket op, derfor kaam a mæ. Men An' Mari kaam et te o brækk' sej, o hun døh«.

Søren havde ligget som Soldat i København i 6 Aar. Engang blev han indkaldt til en Mønstring og skulde blive borte i flere Uger. Da vilde alle Byens Folk have smedet saadan, at de kunde hjælpe sig, til han kom hjem igen, og han fik i den Anledning ikke Søvn i sine Øjne de sidste 8 Døgn, før han rejste. Da han kom til København, tog han ind til en Bekendt, gik straks i Seng og sov i 24 Timer. Da han vaagnede, spurgte Kammeraten, om ikke han skulde have noget at spise, men han bad om en Flaske Brændevin. Den fik han og drak paa en Gang, og saa sov han videre i 12 Timer til, men saa var han ogsaa Karl. Ja, saadan har han selv fortalt. Saa meget er i hvert Fald vist, at han holdt meget af en høj Snaps. I den sidste Tid han levede, har jeg adskillige Gange været ham behjælpelig at skaffe den saa højt elskede Drik; for man søgte jo at hindre ham i at faa for meget, hvad vel kunde være rimeligt nok. Men han tjente selv Pengene dertil, og naar jeg gik til Lund til Skole og om Morgenens kom forbi Smedjen, saa sørgede Søren for at være der, og jeg fik da en Tre-pægleflaske og en Mark. Flasken blev anbragt i den

nordre Bukselomme, for at den ikke skulde ses fra Thues Køkkenvinduer, naar jeg gik forbi. Den blev fyldt hos Laust Frandsen i Lund, hvilket kostede 12 Skilling, de 4 fik jeg for min Ulejlighed, og Søren var naturligvis i Smedjen, naar jeg kom tilbage med den fyldte Flaske i den nordre Bukselomme. Naar jeg saa gladelig gjorde ham denne Tjeneste, var det ikke blot for de 4 Skillings Skyld. Gamle Søren var altid parat til at gøre en Gentjeneste med f. Eks. at smede en Tællekniv eller lignende, og desuden var han en stor Børneven, som gerne gav sig ud i Legen med os og var glad, naar vi rigtig tumlede med ham. Naar han saa blev ked af Legen, sagde han: »No sejer a Frejl!« Saa vidste vi, at nu skulde vi lade ham være. Han var en overordentlig dygtig Mand til sit Haandværk, især til al Slags »Egtøj«. Han sagde selv, at han kunde lave alt, hvad han vilde, undtagen en Slagfjer til en Bøsselaas. Det havde han prøvet en Gang, men den første han lavede sagde »knik« første Gang han spændte Hanen. Saa lavede han en ny, den sagde ogsaa »knik«. Den tredje holdt første og anden Gang, han spændte den, men tredie Gang sagde ogsaa den »knik«. »Saa smed a e Skidt laandt hen«, sagde han. »For de wor jo e Hæhren, a kæend et. Baare a kund ha faawn et o sie baar jen jenneste Gaang, men de haar a aller kund kommen te«. — Han døde i Midten af Halvfjerdserne.

— Paa den sydlige Ende af Matr. Nr. 8 byggede »e ny Smej«, Peder Bruhn, det nuværende Smedested sidst i Tredserne. Han kom til Byen, lige det første jeg kan huske. Han var Sønderjyde fra Røddingeggen. Hans Fader hed ogsaa Peder Bruhn, »e gammel Bruhn«, Han var hos Smedens i mange Aar og var ret en sej gammel Knark, der f. Eks. havde alle sine Tænder i Behold, skønt han efter eget Sigende var

født 1797. Jeg siger »efter eget Sigende«, for man stolede aldrig rigtig paa, hvad han sagde. Han var i det hele slem til at »lyve«. D. v. s. han havde en livlig Fantasi, som han gav frit Løb, naar Lejlighed gaves. Det skulde saaledes sjælden slaa fejl, at naar der fortaltes en eller anden mærkelig Oplevelse, saa havde e gammel Bruhn oplevet noget endnu mærkeligere. Som en Prøve paa hans Fortællinger skal meddeles, at han engang havde været med at fange en Gedde i Jels Sø, det var altid fra den Egn, hans Historier stammede, som var saa stor, at man maatte køre den paa tre halve Vogne, og saa slæbte Halen endda paa Jorden bagefter. Men den var ogsaa saa gammel, at der groede Mos paa Hovedet af den. Og Magen til den havde man set i Søen, men ikke faaet fat paa, saa den gaar der formodentlig endnu. Mærkeligt nok mindes jeg ikke, at vi nogensinde fik ham spurgt om, med hvilke Redskaber den Fisk var bleven bragt paa det tørre. Lignende Krøniker kunde han mange af; men hvis man sagde til ham: »No lywwer do, Bruhn«, saa svarede han: »Saa er et bandeten et e føst Gaang«. »Bandeten« med langt a var hans saavel som Sønnens Yndlingsbekræftelse. Han kunde ikke lide, man sagde I til ham, som vi ellers gjorde til alle ældre Folk. »Do ka sej I te di Lopper o te di Lus, men it te mæ«. Han havde Børn i Amerika, som af og til sendte lidt Penge hjem til ham, og i Sommeren 1883 eller 84 sendte de ham Rejsepenge til at komme derover. Han rejste ogsaa og kom lykkelig og vel til Vejs Ende, men døde saa et halvt Aars Tid efter.

»E ny Smej« var ikke nær saa dygtig i sit Fag som »e gammel Smej«, men dog en jævnt dygtig Landsbysmed. Han havde en Skade i det ene Ben, som tog stærkt til med Aarene, saa han til sidst næsten slæbte det efter sig. Maaske var det en Erindring om

Krigen i 1864, som han havde gjort med. Han fik Ord for at være lige saa slem til at lyve som Faderen, men »ikke saa god til det«. Denne sidste Mening er jeg nu ikke tilbøjelig til at dele. Hans Fortællinger har moret mig tit. Han var en overmaade trofast Slider, hvis største Fornøjelse det var at komme med at »glibe« i Kongeaalen eller en enkelt Gang at komme »te Skuldhavs«, d. v. s. komme ud til Havet vest for Jedsted eller Hillerup for at fange »Skuld« i Garn, naar Vandet sank. — Der var ikke saa faa Børn. Stinne var dygtig, men vel nok lidt »skrap«. Der var altid overordentlig pænt og hyggeligt i deres lille Hjem. Børnene rejste til Amerika og fik inden ret længe ogsaa Forældrene derover. Efter nogle Aars Fraværelse kom imidlertid de fleste af dem hjem igen og købte Per Degns Gaard. De solgte den snart igen og rejste tilbage til Amerika, baade de gamle og de unge.
